

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTRAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŪKIO MINISTRAS

Ūkio subjektų veiklos priežiūros tobulinimo, institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo pažangos ataskaita (II)

Ataskaita parengta vadovaujantis Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 511, įgyvendinant Vyriausybės 2010 m. spalio 6 d. pasitarimo protokolinio sprendimo Nr. 65-5 „Dėl ūkio subjektų veiklos priežiūros tobulinimo, institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ 6 punkto nuostatą dėl informacijos teikimo Vyriausybei

Vilnius

2011 m. kovas

TURINYS

I.	ĮVADAS	3
II.	REFORMOS TEISINIS IR ORGANIZACINIS PAGRINDAS	3
III.	PAŽANGA IR SPRĘSTINOS PROBLEMOS	5
3.1.	Priežiūros grupių komitetų organizaciniai aspektai, atskaitomybė	5
3.2.	Priežiūros institucijų veiklos tarpusavio koordinavimas.....	7
3.3.	Teisės aktų nuostatų derinimas su viešojo administravimo įstatymu	9
3.4.	Teisės aktų sąrašų paskelbimas	11
3.5.	Reguliavimo vadovų rengimas ir skelbimas	13
3.6.	Dviejų įsigaliojimo datų taisyklės įgyvendinimas	14
3.7.	Teisės aktų peržiūra, teisinio reguliavimo tobulinimas siekiant mažinti administracinę ir priežiūros našta ūkio subjektams, optimizuoti priežiūros funkcijų vykdymą; naštos verslui nedidininimas kuriant naują ar keičiant esamą reguliavimą	15
3.8.	Išankstinio įsipareigojimo dėl teisės aktų nuostatų taikymo (binding ruling principo) įgyvendinimas	17
3.9.	Didesnis dėmesys ūkio subjektų konsultavimui	19
3.10.	Priemonės, sudarančios galimybę gauti ūkio subjektų nuomonę apie priežiūros institucijų veiklą	20
3.11.	Inspektavimo, atsižvelgiant į rizikos laipsnį, sistemų diegimas ir taikymas	21
3.12.	Priežiūros institucijų skaičiaus mažėjimas	23

I. ĮVADAS

Ši ataskaita parengta apibendrinus ūkio subjektų priežiūrą atliekančių institucijų (toliau – Priežiūros institucijos) pateiktas ataskaitas, kitą su Priežiūros institucijų veikla susijusią informaciją.

Ataskaitoje apžvelgti Vyriausybės 2010 m. spalio 6 d. pasitarimo protokolinio sprendimo Nr. 65-5 „Dėl ūkio subjektų veiklos priežiūros tobulinimo, institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ nuostatų įgyvendinimo rezultatai, pateikti kiti pastebėjimai dėl priežiūros institucijų veiklos optimizavimo, naujų standartų Priežiūros institucijų veikloje diegimo.

Tai antroji pažangos ataskaita, parengta įgyvendinant Vyriausybė 2010 m. gegužės 4 d. nutarimo Nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ nuostatas, kuriomis teisingumo ministrui ir ūkio ministrui pavesta koordinuoti institucijų atliekamą priežiūros funkcijų optimizavimą bei teikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir Ministrui Pirmininkui pasiūlymus dėl tolesnio priežiūros funkcijų optimizavimo priemonių ir jų įgyvendinimo. Pirmoji pažangos ataskaita, parengta 2010 m. spalio 1 d., paskelbta Ūkio ministerijos interneto [svetainėje](#).

II. REFORMOS TEISINIS IR ORGANIZACINIS PAGRINDAS

1. 2010 m. liepos 10 d. įsigaliojo Viešojo administravimo įstatymo 1, 2, 9, 43 straipsnių pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo nauju ketvirtuoju skirsniu ir 9(1) straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas (Žin. 2010, Nr. 81-4228), kurio projektas buvo parengtas įgyvendinant Verslą prižiūrinčių subjektų veiklos pagrindinių nuostatų koncepciją, patvirtintą Vyriausybės 2009 m. liepos 22 d. nutarimu Nr. 836. Šiame įstatyme, kuris nuo 2011 m. sausio 1 d. taikomas visoms be išimties Priežiūros institucijoms, įtvirtinti principai ir nuostatos yra pirmiausia skirtos atskirų Priežiūros institucijų veiklos tobulinimui, priežiūros orientavimui į metodinės pagalbos teikimą, o ne baudimą.

2. Vyriausybė 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ patvirtino Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašą, Priežiūros funkcijas atliekančių institucijų sąrašą. Šio nutarimo nuostatos pirmiausia skirtos Priežiūros institucijų veiklos optimizavimui išnaudojant institucijų bendradarbiavimą.

Šių dviejų teisės aktų bendras tikslas – geresnių verslo aplinkos sąlygų kūrimas, pažangių veiklos metodų reikšmingoje viešojo administravimo srityje - ūkio subjektų veiklos priežiūros srityje, diegimas. Konkretūs siektini principai ir uždaviniai įtvirtinti minėtuose teisės aktuose.

Siekiant reformos tikslų, parengti ir patvirtinti šie metodiniai dokumentai:

3. Priežiūros funkcijas atliekančių institucijų grupės darbo reglamentas, patvirtintas Lietuvos Respublikos ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2010 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. 4-470/1R-141.

4. Rekomendacijos dėl įstatymų ir kitų teisės aktų atitikties Viešojo administravimo įstatymui derinimo, patvirtintos Teisingumo ministro ir Ūkio ministro 2010 m. liepos 23 d. įsakymu Nr. 1R-156/4-555.

5. Teisės aktų, reguliuojančių ūkio subjektų priežiūrą atliekančių institucijų veiklą ir įtvirtinančių atitinkamų priežiūros sričių reikalavimus, sąrašo rengimo ir skelbimo rekomendacijos, patvirtintos Teisingumo ministro 2010 m. lapkričio 10 d. įsakymu Nr. 1R-247.

Kiti reformai reikšmingi teisės aktų pakeitimai:

6. 2010 m. spalio 6 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 1408 buvo pakeistos Vyriausybės teisėkūros taisyklės. Taisyklių 65 punkte nustatyta, kad jei Vyriausybės nutarimais nustatomas naujas arba keičiamas ūkio subjektų veiklos reglamentavimas ir priežiūros teisinis reguliavimas, tokie nutarimai (arba tokios nuostatos) turi įsigalioti **gegužės 1 d. arba lapkričio 1 d.** Šie Vyriausybės nutarimai (jų pakeitimai) turi būti priimami ir paskelbiami ne vėliau kaip prieš tris mėnesius iki jų įsigaliojimo dienos. Atitinkamai ši nuostata, vadovaujantis minėtu nutarimu Nr. 1408, taikoma ir ministrų, Vyriausybės įstaigų, įstaigų prie ministerijų ir pan. rengiamiems teisės aktams (pvz., įsakymams) bei įstatymų projektams, kuriuos Vyriausybė teikia Seimui (t.y. tokie įstatymai turi įsigalioti atitinkamai gegužės 1 dieną arba lapkričio 1 dieną, priimami ir skelbiami ne vėliau kaip prieš tris mėnesius iki jų įsigaliojimo dienos, o jų priėmimas turėtų būti planuojamas taip, kad įstatymai būtų paskelbti prieš 3 mėnesius iki įsigaliojimo (šis aspektas turėtų būti aptartas (pažymėtas) įstatymo projekto aiškinamajame rašte). Ši nuostata netaikoma, kai nustatomas naujas arba keičiamas ūkio subjektų veiklos priežiūros teisinis reguliavimas pagal Europos Sąjungos teisės aktuose nustatytus įpareigojimus, Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių reikalavimus, kitais Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytais atvejais arba įtvirtinamas ūkio subjektams palankesnis reguliavimas.

7. 2010 m. gruodžio 29 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 1860 buvo pakeistas Vyriausybės 2002 m. birželio 17 d. nutarimas Nr. 909 „Dėl valstybės tarnautojų kvalifikacinių klasių suteikimo ir valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo taisyklių bei valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo kriterijų“. Pakeitimais papildyti įstaigų vadovų ir jų pavaduotojų, administracijų vadovų, departamentų (valdybų) direktorių ir jų pavaduotojų, taip pat kitų valstybės tarnautojų, turinčių pavaldžių asmenų, tarnybinės veiklos vertinimo kriterijai, taip pat minėtų asmenų kvalifikacijos vertinimo anketų formos - nustatant, kad šiems asmenims **taikytini su priežiūros funkcijų atlikimu siejami veiklos vertinimo kriterijai** (siekiama mažinti administracinę naštą, koordinuoti veiklą su kitomis priežiūros institucijomis, užtikrina rizikos valdymo principų taikymą; užtikrina, kad pavaldūs asmenys savo veikloje taikytų minimalios ir proporcingos priežiūros naštos; nediskriminavimo; planavimo; viešumo; metodinės pagalbos teikimo; funkcijų atskyrimo principus; planuoja ūkio subjektų veiklos priežiūrą ir užtikrina, kad ūkio subjektų veiklos priežiūra kuo mažiau trikdytų ūkio subjektų veiklą; teikia siūlymus dėl teisinio reglamentavimo keitimo, kuriuos įgyvendinus būtų šalinamos teisinio reglamentavimo spragos, mažinama reguliacinė ir priežiūros našta ūkio subjektams, veiksmingiau organizuojama ūkio subjektų veiklos priežiūra; bendradarbiauja su ūkio subjektais, konsultuoja ūkio subjektus priežiūrą atliekančios įstaigos kompetencijos klausimais, įgyvendina kitas prevencinio pobūdžio priemones, padedančias ūkio subjektams laikytis teisės aktų reikalavimų). Šios nuostatos taikomos nuo 2011 m. sausio 1 d.

Organizacinėmis priemonėmis yra siekiama užtikrinti sklandžią reformos eigą:

8. Ministro Pirmininko 2010 m. gegužės 20 d. potvarkiu Nr. 184 buvo sudaryta komisija, kuri padėtų teisingumo ministrui ir ūkio ministrui koordinuoti institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimą (toliau – Komisija). Atitinkamų ministrų įsakymais 2010 m. gegužės–spalio mėnesiais sudaryti Priežiūros grupių institucijų vadovų komitetai.

9. Vyriausybės protokolinais sprendimais yra atkreipiamas dėmesys į spręstinas problemas, formuluojami atitinkami pavedimai, susiję su Priežiūros institucijų veiklos optimizavimu, tobulinimu (pvz., 2010 m. spalio 6 d. protokolinis sprendimas Nr. 65-5 „Dėl ūkio subjektų veiklos priežiūros tobulinimo, institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“, 2010 m. spalio 13 d. protokolinis sprendimas Nr. 66-5 „Dėl įstaigų prie ministerijų“, 2011 m. vasario 1 d. protokolinis sprendimas Nr. 5-2 „Dėl atitinkamų teisės aktų projektų, susijusių su Viešojo administravimo įstatymo 1, 2, 9, 43 straipsnių pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo nauju ketvirtuoju skirsniu ir 9(1) straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo Nr. XI-934 įgyvendinimo“, 2011 m. vasario 23 d. protokolinis sprendimas Nr. 7-10 „Dėl Valstybinės lošimų priežiūros komisijos 2010 metų veiklos ataskaitos“, 2011 m. kovo 9 d.

protokolinis sprendimas Nr. 17-5 „Dėl valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo rekomendacijų“ ir kt.)

III. PAŽANGA IR SPREŠTINOS PROBLEMOS

3.1. PRIEŽIŪROS GRUPIŲ KOMITETŲ ORGANIZACINIAI ASPEKTAI, ATSKAITOMYBĖ

Situacija: Šiuo metu sudaryti visų priežiūros grupių komitetai, paskirti komitetų vadovai ir pavaduotojai:

I. Aplinkos grupės komiteto pirmininkas – aplinkos viceministras Aleksandras Spruogis, pavaduotojas – Aplinkos apsaugos agentūros pirmininkas Raimondas Sakalauskas;

II. Konkurencijos ir rinkos priežiūros grupės komiteto pirmininkas – Konkurencijos tarybos pirmininkas Jonas Rasimas, pavaduotojas – Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus pavaduotojas Vaidotas Jakštas;

III. Viešųjų infrastruktūrų priežiūros grupės komiteto pirmininkė - Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos pirmininkė Diana Korsakaitė, pavaduotojas – Ryšių reguliavimo tarnybos direktorius Tomas Barakauskas;

IV. Finansų rinkos grupės komiteto pirmininkas - Vertybinių popierių komisijos pirmininkas Vilius Šapoka, pavaduotojas – Draudimo priežiūros komisijos pirmininkas Mindaugas Šalčius;

V. Kultūros ir švietimo grupės komiteto pirmininkas – Švietimo ir mokslo ministerijos kancleris Dainius Numgaudis, pavaduotoja – Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktorė Diana Varnaitė;

VI. Mokesčių ir maitų grupės komiteto pirmininkas - Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų Ministerijos viršininkas Modestas Kaseliauskas, pavaduotojas – Muitinės departamento generalinis direktorius Antanas Šipavičius;

VII. Visuomenės ir asmens sveikatos grupės komiteto pirmininkas – Sveikatos apsaugos ministerijos kancleris Rimantas Remeika;

VIII. Produktų saugos grupės komiteto pirmininkas – Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos prie Ūkio ministerijos viršininkas Ramūnas Lebedys, pirmininko pavaduotojas – Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktorius Jonas Milius;

IX. Procesų saugos grupės komiteto pirmininkas - Civilinės aviacijos administracijos direktorius Kęstutis Auryla, pavaduotojas – Lietuvos Respublikos vyriausiasis valstybinis darbo inspektorius Mindaugas Pluktas.

Grupių komitetai yra surengę vidutiniškai po 1-3 Priežiūros institucijų vadovų posėdžius (išskirtinas Produktų saugos grupės komitetas, surengęs 5 posėdžius, Kultūros ir švietimo grupės komitetas, nesurengęs nei vieno posėdžio). Grupių komitetuose sprendžiami klausimai: bendrų teisės aktų sąvadų rengimas, reguliavimo vadovų rengimo galimybių aptarimas, bendrų patikrinimo planų rengimas ir bendrų patikrinimų atlikimo koordinavimas, bendrų mokymų ūkio subjektams planavimas, Priežiūros institucijų vykdomų funkcijų giminingumo ir/ar skirtingumo identifikavimas, keitimasis informacija apie naudojamus rizikos valdymo metodus, keitimosi informacija apie prižiūrimus subjektus modelių aptarimas ir kt.

Pastaruoju metu priežiūros grupių komitetų posėdžiams vykstant rečiau, dauguma grupių komitetų neteikia Komisijai kas mėnesį ataskaitų, kaip numatyta Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašo, patvirtinto Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 511, 10.6 punkte.

Atskirų grupių komitetai (pvz., Mokesčių ir maitų priežiūros grupės komitetas, Produktų saugos grupės komitetas) parengė ir pateikė Komisijai metinę komiteto veiklos ataskaitą.

Reformos eiga taip pat parodė, kad aktyviau priežiūros funkcijų optimizavimo procese dalyvauja tik dalis Komisijos narių (Ministro pirmininko tarnybos, Teisingumo, Ūkio ministerijų atstovai), likę Komisijos nariai (Energetikos, Socialinės apsaugos ir darbo, Aplinkos, Vidaus reikalų, Susisiekimo, Kultūros, Sveikatos apsaugos, Finansų ministerijų atstovai) į reformos eigą aktyviau neįsitraukė. Tai apsunkino sklandų reformos eigos koordinavimą.

Grupių komitetų ataskaitų kontekste paminėtina Viešojo administravimo įstatymo 36⁷ straipsnyje nustatyta prievolė Priežiūros institucijoms teikti aukštesniems pagal pavaldumą subjektams metinėse veiklos ataskaitose informaciją apie priežiūros funkcijų vykdymą (konsultavimo veiklą, vykdytus patikrinimus, nustatytų pažeidimų pobūdį, pateiktus siūlymus dėl reguliavimo tobulinimo ir pan.). Į šią prievolę buvo atskirai atkreiptas Priežiūros institucijų dėmesys Teisingumo ir Ūkio ministrų raštu dar 2010 m. gruodžio mėn. (2010-12-14 raštas Nr. (3.22)7R-10589, (3.14-D1)-3-7094). Analizuojant atskirų Priežiūros institucijų veiklos ataskaitas, konstatuotina, kad tik dalis Priežiūros institucijų VAJ suformuluotus reikalavimus vertina kaip integralius Priežiūros institucijos veiklos uždavinius ir teikia VAJ reikalaujamą informaciją bendroje metinėje institucijos veiklos ataskaitoje (pvz., Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija, Vertybinių popierių komisija, Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija ir kt.). Apie 15 Priežiūros institucijų, atsakydamos į prašymą pateikti metinę veiklos ataskaitą, teikė specialias ataskaitas apie konkrečios institucijos priežiūros funkcijų vykdymą – tai gali liudyti, kad institucijos tai traktavo kaip su jų kasdiene veikla nesietiną papildomą informacinį įpareigojimą, taip pat tai, kad šios informacijos galimai nėra tų institucijų metinėse veiklos ataskaitose.

Informaciniai įpareigojimai teikti Vyriausybei informaciją apie priežiūros funkcijų optimizavimą ir Viešojo administravimo įstatymo nuostatų įgyvendinimą kiekvienų metų gegužės 15 d. ir lapkričio 15 d. nustatyti ir ministerijoms - Vyriausybės 2010 m. spalio 6 d. protokoliniame sprendime „Dėl ūkio subjektų veiklos priežiūros tobulinimo, institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“.

Su Priežiūros institucijų atskaitomybe sietinas institucijų vadovų vertinimas. 2010 m. gruodžio 29 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 1860 papildžius Valstybės tarnautojų kvalifikacinių klasių suteikimo ir valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo taisyklių bei valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo kriterijus, vertinant Vyriausybei ir ministerijoms pavaldžių Priežiūros institucijų vadovus ir vadovaujančius tarnautojus, bus atsižvelgiama į rezultatus, liudijančius ūkio subjektų priežiūros gerinimą, optimizavimą. Nutarimu taip pat pakeisti vertinimo terminai, nustatant, kad valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo išvados pateikimo personalo administravimo tarnybai terminas yra sausio 20 diena, o vertinimo komisijos sprendimo priėmimo terminas - kovo 1 diena. Į būtinumą tobulinti darbuotojų tarnybinės veiklos vertinimo tvarką, siejant tarnautojų vertinimo terminus su galimybe apibendrinti institucijos bei atskirų institucijos padalinių veiklos rezultatus atkreiptas dėmesys ir Mokesčių ir maitų priežiūros grupės komiteto metinėje ataskaitoje.

Tobulintini aspektai:

1. Nustatytas įpareigojimas grupių komitetams kas mėnesį teikti Komisijai veiklos ataskaitas buvo tikslingas grupių komitetų veiklos pradžioje siekiant užtikrinti sklandų komitetų darbą, Priežiūros institucijų bendradarbiavimą, nepertraukiamą Komisijos metodinį vadovavimą komitetams. Šis reikalavimas šiuo metu keistinas reikalavimu komitetams teikti Komisijai posėdžių protokolus. Svarstytinas reikalavimas rengti ir teikti Komisijai grupių komitetų metines veiklos ataskaitas.

2. Įvertinus skirtinguose teisės aktuose bei Vyriausybės protokoliniuose sprendimuose nustatytus informacinius įpareigojimus Priežiūros institucijoms teikti informaciją apie priežiūros funkcijų

vykdymą, nustatyti periodiniai pagrįsti įpareigojimai, pavyzdžiui informacijos inkorporavimas į Priežiūros institucijų metines veiklos ataskaitas, į Ūkio ministerijos rengiamą Geresnio reglamentavimo programos vykdymo ataskaitą ir pan.

3. Tobulintinas reformos eigos koordinavimo procesas (jei reikalinga, keičiant Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimo Nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ nuostatas).

3.2. PRIEŽIŪROS INSTITUCIJŲ VEIKLOS TARPUSAVIO KOORDINAVIMAS

Situacija: Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašo, patvirtinto Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 511, 6 punkte įtvirtinta, kad priežiūros funkcijų optimizavimo tikslo siekiama ir priežiūros funkcijų optimizavimo uždaviniai įgyvendinami vadovaujantis be kitų ir šiais principais ir kriterijais: priežiūros funkcijų atlikimo koordinavimo, efektyvaus išteklių naudojimo rizikai valdyti, perteklinių funkcijų atsisakymo, Aprašo 10 punkte priežiūros grupių komitetams pavesta koordinuoti priežiūros grupės institucijų veiklą, derinant priežiūros grupės institucijų veiklos planus ir rengiant bendrus veiklos planus, nustatyti priežiūros grupės institucijų dubliuojamas ir panašias funkcijas, užtikrinti, kad priežiūros funkcijos būtų atliekamos kuo sutelkčiau ir pan. Lietuvos Respublikos ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2010 m. birželio 21 d. įsakyme Nr. 4-470/1R-141 numatytas įpareigojimas Priežiūros institucijoms vykdyti bendrus planinius tikrinimus.

Dalis Priežiūros institucijų 2010 m. veiklos ataskaitose ar specialiose atskaitose apie priežiūros funkcijų vykdymą nurodo optimizavusios savo veiklą (pvz., Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros tarnyba nebevykdo funkcijų, susijusių su valstybės politikos formavimu, patikslinti Inspekcijos įgaliojimai, pakeitus teisės aktus atsisakyta daug administracinių išteklių naudojančių kolegialių subjektų - Nuolatinių statybos komisijų). Priežiūros institucijos išskyrė kitas institucijas, su kuriomis bendradarbiauja ir nurodė bendradarbiavimo pobūdį (pvz., Ryšių reguliavimo tarnyba - su Statistikos departamentu, Muitinės departamentu; Draudimo priežiūros tarnyba - su Vertybinių popierių komisija, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, Valstybine mokesčių inspekcija; Valstybinė mokesčių inspekcija - su Policijos departamentu; Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba - su Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, Policijos departamentu, Aplinkos apsaugos agentūra, Žuvininkystės tarnyba ir kt.).

Atskirų grupių priežiūros komitetai informavo apie atliekamus bendrus patikrinimus. Pvz., Produktų saugos grupės institucijos 2010 m. II-ame pusmetyje atliko 523 bendrus patikrinimus (iš jų: Lietuvos metrologijos inspekcija (LMI) ir Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (VMVT) atliko 199 patikrinimus; Inspekcija ir LMI - 155; Inspekcija ir VMVT - 32; Inspekcija, LMI ir VMVT - 37, LMI ir Valstybinė augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos (VATŽŪM) - 24; Inspekcija, LMI ir VATŽŪM - 16, VMVT ir VATŽŪM - 23; Inspekcija ir VATŽŪM - 11; LMI, VMVT ir VATŽŪM - 9; Inspekcija, VMVT ir VATŽŪM - 4; Inspekcija ir Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūrai veiklos tarnyba (toliau - VASPVT) - 3; VDAI LMI ir Valstybinė žuvininkystės tarnyba prie ŽŪM (VŽTŽŪM) - 2; LMI ir VAT - 2; Inspekcija, VASPVT ir Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija (VDAI) - 1; Inspekcija, LMI, VASPVT ir VDAI - 1).

Kai kurios Priežiūros institucijos vykdė bendrus patikrinimus ir su kitų priežiūros grupių institucijomis. Pavyzdžiui, Metrologijos inspekcija be 449 bendrų patikrinimų su Produktų saugos grupės institucijomis, atliko 181 patikrinimą su VMI, Valstybinės energetikos inspekcijos, savivaldybių, Nacionalinės mokėjimo agentūros atstovais, policijos ir FNTT pareigūnais. Darbo inspekcija atliko 1510 inspektavimų su kitomis Priežiūros institucijomis ar kitu būdu bendradarbiavo: dažniausiai - su sveikatos priežiūros įstaigomis, Valstybine energetikos inspekcija, Valstybine teritorijų planavimo ir statybos inspekcija, priešgaisrinės apsaugos įstaigomis, Valstybine mokesčių inspekcija, policija, aplinkos

apsaugos institucijomis, apskričių ir savivaldybių administracijomis; rečiau - su SODRA, FNNT, Valstybine ne maisto produktų inspekcija, Valstybės sienos apsaugos tarnyba, Valstybine kelių transporto inspekcija, Valstybine geležinkelio inspekcija, Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba, Generaline urėdija, Migracijos departamentu ir kt.

Tačiau Priežiūros institucijos iš esmės nepateikė duomenų, ar ir kaip atliekant bendrus patikrinimus yra pasiekiami reformos tikslų: ar (ir kiek) mažėja priežiūros sukeliama našta tikrinamiems ūkio subjektams, ar (ir kiek) sumažėja Priežiūros institucijų patikrinimams skiriami laiko, žmogiškieji, finansiniai kaštai, ar efektyviau valdoma pažeidimų rizika. Tik pavienėse institucijose yra įdiegtos ir naudojamos išteklių apskaitos ir valdymo sistemos (pavyzdžiui, Darbo inspekcijoje sukurta ir vedama inspektorių darbo laiko apskaita pagal kiekvieną funkciją).

Iš rinkos dalyvių vis dar gaunama signalų, kad Priežiūros institucijos, nors ir dalijasi informacija tarpusavyje apie tikrinamuosius ar planuoja bendrus patikrinimus, tačiau neatsisako realių patikrinimų: arba tikrinti atvyksta kelių institucijų atstovai ir tuo neretai padidina tikrinimu sukeltą našta tikrinamajam (pvz., pailgėja tikrinimo laikas), arba vienai institucijai patikrinus ir nustačius neatitikimų kitos institucijos kompetencijos srityje, tikrinti vyksta labiau kompetentinga institucija, o priežiūros subjektas neretai neinformuojamas apie pirmojo patikrinimo metu nustatytus trūkumus (toku būdu vietoje ūkio subjekto informavimo ir galimo operatyvaus pažeidimų eliminavimo, pažeidimai tęsiasi kol juos fiksuoja labiau „kompetentingi“ inspektoriai).

Priežiūros institucijos iš esmės nėra aktyvios identifikuojamos besidubliuojančias funkcijas, veikia priešingai, - nurodo institucijų kompetencijos ir įgaliojimų skirtumus, atkreipia dėmesį, kad skirtinga institucijų kompetencija ne visada sudaro galimybes institucijoms „pavaduoti“ vienai kitą vykdant patikrinimus ir pan. Nurodoma, kad teisės aktų pakeitimais tik atribojami, patikslinami institucijų įgaliojimai (pvz., Seimui pateiktame Radiacinės saugos įstatymo pakeitimo įstatymo projekte atskiriamos Radiacinės saugos centro ir Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos kompetencija ir įgalinimai), tačiau funkcijų optimizavimo jų atsisakant nenurodoma. Kai kurios institucijos nurodė vykdančios išimtinai specifinę veiklą ir nematančios galimybių koordinuoti veiksmus su kitomis priežiūrą atliekančiomis institucijomis (pvz., Valstybinė dokumentų technologinės apsaugos tarnyba).

Priežiūros institucijos, pvz., Valstybinė mokesčių inspekcija, taip pat pastebi, kad atliktų bendrų patikrinimų skaičiaus kriterijus, vertinant Priežiūros institucijų veiklos koordinavimą, neturėtų būti sureikšmintas. Šiame kontekste paminėtinas Valstybinės mokesčių inspekcijos pradėtas įgyvendinti elektroninių paslaugų verslo subjektams sukūrimo projektas, kuris sudarytų prielaidas efektyvesniam verslo subjektų veiklos priežiūros proceso valstybės mastu koordinavimui. Įgyvendinant projektą numatoma išanalizuoti Priežiūros institucijų įgyvendinamą priežiūros (kontrolės) procesą (patikrinimų, kitų priežiūros veiksmų inicijavimo, dokumentavimo ir kt. procedūras) ir sukurti elektroninę priemonę šiam procesui valdyti. Kartu numatoma sukurti e-paslaugą verslo subjektams operatyviai gauti informaciją dėl numatomų vykdyti priežiūros veiksmų, informaciją apie šių veiksmų atlikimo būseną ir faktinę informaciją apie atliktų priežiūros veiksmų rezultatus. Įgyvendinant šią e-paslaugą, numatoma sukurti tinklines paslaugas, kurias kiti paslaugų teikėjai galės panaudoti plėtodami savo e-paslaugas (pvz., informacija, kuri yra leistina atskleisti pagal galiojančius teisės aktus) apie patikrinimo būseną, rezultatus ir kt.). Pradiniame projekto įgyvendinimo etape numatoma šią viešąją e-paslaugą sukurti dėl VMI ir kitų mokesčių ir muitų srityje verslą priežiūrą vykdančių institucijų priežiūros veiksmų bei įvertinti galimybes šio proceso taikymui ir kitoms verslo priežiūrą vykdančioms institucijoms. Iki 2011 liepos mėnesio numatoma sudaryti sutartį dėl konsultanto paslaugų, kuris vykdys veiklos procesų analizę ir parengs elektroninių paslaugų procesų dokumentus. Veiklos procesų analizę numatoma vykdyti per 2 mėnesius nuo sutarties pasirašymo dienos. Paslaugas sukurti numatoma 2013 metų ketvirtį.

Atskiros institucijos, įtrauktos į Priežiūros funkcijas atliekančių institucijų sąrašą, patvirtintą Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 511, - pvz., Nacionalinis akreditacijos biuras prie Aplinkos ministerijos, Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondas, Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra, Valstybinė kiaulių veislininkystės stotis - raštu arba žodžiu informavo Komisiją, Teisingumo bei Ūkio ministerijas, kad neatlieka ūkio subjektų priežiūros arba kad institucijos manymu, jos veikla nelaikytina priežiūrinio pobūdžio veikla.

Kita vertus pastebėtina, kad minėtas sąrašas galimai pildytinas, pavyzdžiui įtraukiant į jį Lietuvos radijo ir televizijos komisiją, kuri, remiantis Visuomenės informavimo įstatymu, atlieka ūkio subjektų (Lietuvos jurisdikcijai priklausančių radijo ir (ar) televizijos programų transliuotojų, retransliuotojų ir užsakomųjų visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugų teikėjų) priežiūrą ir kontrolę. Taip pat svarstyтина, ar į sąrašą neįtrauktinos visos Europos Sąjungos lėšomis finansuojamų projektų priežiūrą atliekančios institucijos (kurių dabar yra įtraukta tik dalis). Pastebėtina, kad ūkio subjektų priežiūros sąvoka aiškintina plačiau nei ją supranta atskiros Priežiūros institucijos.

Priežiūros grupių komitetų ataskaitose (pvz., Procesų grupės komiteto metinėje veiklos ataskaitoje) taip pat keliamas klausimas dėl institucijų grupavimo tobulinimo.

Tobulintini aspektai:

1. Svarstytinas Priežiūros funkcijas atliekančių institucijų sąrašo, patvirtinto Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 511, arba/ir atskirų šio nutarimo nuostatų tikslinimo tikslingumas.
2. Priežiūros institucijose ar grupių komitetuose turėtų būti vertinama, ar ir kaip atliekant bendrus patikrinimus yra pasiekama reformos tikslų: ar (ir kiek) mažėja priežiūros sukeliama našta tikrinamiems ūkio subjektams, ar (ir kiek) sumažėja Priežiūros institucijų patikrinimams skiriami laiko, žmogiškieji, finansiniai kaštai, ar efektyviau valdoma pažeidimų rizika.
3. Priežiūros institucijose skatintinas patikrinimams skiriamų išteklių bei tikrinamų subjektų apskaitos sistemų diegimas. Svarstytinas Vyriausybės 2010 m. spalio 6 d. protokolinio sprendimo Nr. 65-5 2.7.5 punkte nurodytos priemonės (įdiegti bendrą patikrinimams skiriamų išteklių / laiko, tikrinamų subjektų apskaitos sistemą, suteikiančią galimybes institucijoms koordinuoti patikrinimus, keistis informacija, pagal rizikos laipsnį grupuoti prižiūrimus subjektus ir pan.) įgyvendinimas.
4. Priežiūros institucijos turėtų daugiau dėmesio skirti institucijų dubliavimo ir panašių funkcijų vertinimui, taip pat priežiūros funkcijų panašumo ir (ar) skirtingumo masto nustatymui, institucijų dubliavimo ir funkcijų panašumo išryškinimui.

3.3. TEISĖS AKTŲ NUOSTATŲ DERINIMAS SU VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO ĮSTATYMU

Situacija: Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo 2010 m. birželio 22 d. priimto Viešojo administravimo įstatymo (toliau – VAĮ) 1, 2, 9, 43 straipsnių pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo nauju ketvirtuoju skirsniu ir 9¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo Nr. XI-934 9 straipsniu, Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2010 m. rugsėjo 10 d. turėjo parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos Seimui ūkio subjektų veiklos priežiūrą reglamentuojančių specialių įstatymų pakeitimo įstatymų projektus, siekiant suderinti minėtus įstatymus su VAĮ reikalavimais. Papildomai Ministro Pirmininko 2010 m. liepos 13 d. pavedimu Nr. 63-4240 ministerijoms pagal kompetenciją buvo pavesta iki 2010 m. rugpjūčio 23 d. pateikti Vyriausybei minėtų specialių įstatymų pakeitimo įstatymų projektus, o 2010 m. rugsėjo 13 d. Vyriausybės pasitarimo protokoliniu sprendimu Nr. 5 šis terminas buvo pratęstas iki 2010 m. spalio 1 d. Šie pavedimai nėra pilnai įvykdyti.

Nuo 2011 m. sausio 1 d. įsigaliojus Viešojo administravimo įstatymo 43 straipsnio redakcijai, pagal kurią esant prieštaravimui tarp VAĮ ir kituose įstatymuose nustatytų ūkio subjektų veiklos

priežiūrai taikytinų reikalavimų, pirmenybė teikiama VAĮ nuostatomis (išskyrus atvejus, kai kiti specialūs priežiūrą reglamentuojantys įstatymai įtvirtina privalomus Europos Sąjungos teisės aktų ar Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių reikalavimus arba įtvirtina ūkio subjektams palankesnę reglamentavimą), 2011 m. vasario 1 d. ministerijų atstovų pasitarime buvo priimtas sprendimas pavesti ministerijoms teikti teisės aktų projektus, susijusius su Viešojo administravimo įstatymo 1, 2, 9, 43 straipsnių pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo nauju ketvirtuoju skirsniu ir 9¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo Nr. XI-934 įgyvendinimu, atskirai, t.y. nejungiant į vieną įstatymų paketą, Vyriausybės darbo reglamento nustatyta tvarka.

Greta nepakankamai intensyvaus įstatymų ir VAĮ derinimo proceso, stebimi ir teigiami pokyčiai su VAĮ nuostatomis derinant įstatymus įgyvendinamuosius teisės aktus. Pvz., keičiant atskirų Priežiūros institucijų veiklos nuostatus, jie yra papildomi naujais punktais, kurie įtvirtina prievolę konsultuoti, teikti metodinę pagalbą ūkio subjektams; nauja redakcija išdėstomi priežiūros procedūras reglamentuojantys teisės aktai (pvz., Licencijuojamos veiklos priežiūros tvarkos aprašas, patvirtintas Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2010 m. gruodžio 17 d. nutarimu Nr. O3-327; Ūkio subjektų veiklos priežiūros taisyklės, patvirtintos Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2010 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 2B-573, Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos atliekamų planinių ir neplaninių ūkio subjektų veiklos patikrinimų ir kitų priežiūros būdų taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2011 m. sausio 13 d. įsakymu Nr. V-6 ir pan.).

Identifikuotos šios teisės aktų ir Viešojo administravimo įstatymo derinimo srityje kylančios problemos:

- derinant teisės aktus su VAĮ neretai tai atliekama tik formaliai, apsiribojant išimtinai techniniais bei redakciniais pakeitimais, trūksta drąsos pakeisti teisės aktą iš esmės. Pvz., siekiant suderinanti su VAĮ nuostatomis Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymą, parengtame Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 2, 3, 4, 12, 14, 15, 16, 30 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekte paraižiu atkartojamos VAĮ įtvirtintos formuluotės, kurios iš esmės neintegruojamos į įstatymu nustatytą reguliavimą, nesiejamos su reguliuojamais santykiais.

- pasitaiko ir akivaizdžių derinimo su VAĮ klaidų, pvz., nėra išskiriami planiniai ir neplaniniai patikrinimai (pvz. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 29 d. nutarimo Nr. 822 „Dėl Formaliojo profesinio mokymo licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ projektas, Vyriausybės nutarimo „Dėl valstybinių mokslinių tyrimų institutų veiklos išorinio vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ projektas) ar pan.

- derinant teisės aktus su VAĮ kyla sąvokos *priežiūra* interpretavimo problemų. Viešojo administravimo įstatymo 5 straipsnio 2 punktą gali būti traktuojamas kaip nustatantis, jog kontroliuojami yra pavaldūs subjektai, o priežiūra atliekama nepavaldžių subjektų atžvilgiu. Todėl tais atvejais, kai keičiami teisės aktai, kurie įtvirtina nepavaldžių subjektų priežiūros funkcijas, tačiau įvardina jas *kontrolė*, pastarasis terminas keistinas terminu *priežiūra*. Vis tik atskirais atvejais projektų rengėjai neatsižvelgia į tokį Teisingumo ministerijos siūlymą dėl didelės pakeitimų apimties (pvz., Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo ar Narkotikų ir prekursorių kontrolės įstatymo atvejais toks pakeitimas pareikalautų išdėstyti šiuos teisės aktus nauja redakcija).

- nežiūrint į tai, kad rengiant VAĮ pakeitimą buvo siekiama išspręsti šio įstatymo ir kitų teisės aktų, o ypač tarptautinių ir ES teisės aktų, normų kolizijas, šios kolizijos tam tikrais atvejais išlieka. Pvz., reikalavimus farmacijos (vaistų) sričiai, šioje srityje veikiančių subjektų kontrolei nustato ir Viešojo administravimo įstatymas (taip pat ir įstatymo IV skirsnis „Ūkio subjektų veiklos priežiūra“), ir Farmacijos įstatymas, kuriuo 63 straipsnis numato, jog „kontrolė atliekama vadovaujantis šiuo įstatymu ir kitais teisės aktais, taip pat atsižvelgiant į Europos vaistų agentūros Europos Komisijos vardu priimtą

Bendrijos procedūrų dėl inspektavimo ir pasikeitimo informacija sąvada“. Pažymėtina, kad paminėtas sąvadas tiesiogine prasme nėra ES teisės aktas. Todėl klausimas, ar šiam sąvadui gali būti taikoma VAĮ 43 straipsnio išlyga dėl ES teisės aktų, tampa interpretavimo dalyku.

Tobulintini aspektai:

1. Įstatymų ir kitų teisės aktų ir Viešojo administravimo įstatymo nuostatų derinimas neturėtų būti tik formalus, mechaninis, kuomet specialieji įstatymai ar įstatymus įgyvendinantys teisės aktai tik atkartoja VAĮ nuostatas. Keičiant konkrečios ūkio subjektų priežiūros srities teisės aktus, turi būti siekiama VAĮ nuostatas pritaikyti konkrečioms priežiūros savybėms, kartu išlaikant atitinkamą VAĮ įtvirtintiems ūkio subjektų priežiūros principams.

2. Tais atvejais, kai įstatymų pakeitimai derinant su VAĮ yra labai nežymūs ir jų pateikimo Seimui yra atsisakoma (pvz., Teisingumo ministerijos parengti Lobistinės veiklos įstatymo 13 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo 20 straipsnio pakeitimo įstatymo projektus 2011 m. vasario 1 d. ministerijų atstovų pasitarime nuspręsta nesvarstyti ir Seimui neteikti), prie šių pakeitimų turėtų būti sugrįžta rengiant didesnio masto atitinkamų įstatymų pakeitimus.

3.4. TEISĖS AKTŲ SĄRAŠŲ PASKELBIMAS

Situacija: Vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo 36⁵ straipsnio 2 dalies 1 punktu, priežiūrą atliekantis subjektas savo interneto svetainėje turi skelbti nacionalinių, Europos Sąjungos ir kitų tarptautinių teisės aktų, nustatančių atitinkamą ūkio subjektų veiklos priežiūrą bei poveikio priemonių taikymą, įtvirtinančių priežiūrą atliekančio subjekto įgaliojimus, sąrašą. Vyriausybės 2010-10-06 pasitarimo protokoliniu sprendimu Priežiūros institucijoms pavedė, vadovaujantis Teisingumo ministerijos parengtomis rekomendacijomis, iki 2010 m. gruodžio 15 d. patikslinti arba patvirtinti ir paskelbti interneto svetainėse teisės aktų, reglamentuojančių ūkio subjektų priežiūrą atliekančių institucijų veiklą ir įtvirtinančių atitinkamų priežiūros sričių reikalavimus, sąrašus ir jiems suteikti viešai paskelbtos konsultacijos statusą (pagal Viešojo administravimo įstatymo 36³ straipsnį).

Baigtinių, išsamių teisės aktų sąrašų paskelbimu yra siekiama, kad ūkio subjektai būtų informuoti apie visus teisės aktus, kurie nustato ribojimus jų veiklai tam tikroje srityje, įtvirtina priežiūros reikalavimus, tam tikros Priežiūros institucijos kompetenciją. Viešai paskelbtos konsultacijos statusas reiškia, kad institucija prisiima atsakomybę už sąrašo aktualumą ir teisingumą, t.y. negali taikyti poveikio priemonių ūkio subjektui tais atvejais, kai ūkio subjektas pažeidžia reikalavimus, nustatytus teisės aktuose, kurie nėra įtraukti į minėtus teisės aktų sąrašus.

Teisės aktų, reguliuojančių ūkio subjektų priežiūrą atliekančių institucijų veiklą ir įtvirtinančių atitinkamų priežiūros sričių reikalavimus, sąrašo rengimo ir skelbimo rekomendacijose, patvirtintose Teisingumo ministro 2010 m. lapkričio 10 d. įsakymu Nr. 1R-247, nurodoma, kad teisės aktų sąrašas turi būti išsamus, t. y. jame turi būti nurodyti visi (taip pat ir „Valstybės žiniuose“ oficialiai nepaskelbti) teisės aktai, kurie reguliuoja priežiūrą atliekančio subjekto veiklą (įtvirtina priežiūrą atliekančio subjekto ir šio subjekto pareigūnų, kitų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, kompetenciją, įgaliojimus, atsakomybę, susijusius su priežiūros funkcijų atlikimu) ir įtvirtina atitinkamų priežiūros sričių reikalavimus, taikytinus ūkio subjektams, kurių veikla prižiūrima. Parengtas teisės aktų sąrašas turėtų būti tvirtinamas priežiūrą atliekančio subjekto vadovo ar kolegialios priežiūrą atliekančio subjekto institucijos teisės aktu ir paskelbiamas priežiūrą atliekančio subjekto interneto svetainės skyriuje „Teisinė informacija“ ir skyriuje (srityje), kuriame teikiama informacija (konsultacijos) ūkio subjektams, vartotojams ar pan. (jeigu priežiūrą atliekančio subjekto interneto svetainėje yra toks skyrius ar sritis)

Ivertinus Priežiūros institucijų interneto svetainėse skelbiamą informaciją, konstatuotina, kad minėtas rekomendacijas atitinkančius teisės aktų sąrašus iki 2011 m. kovo 28 d. parengė ir paskelbė 34 institucijos:

- Aplinkos apsaugos agentūra, Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos, Konkurencijos taryba, Viešųjų pirkimų tarnyba, Ryšių reguliavimo tarnyba, Valstybinė energetikos inspekcija prie Energetikos ministerijos, Valstybinė kainų ir energetikos komisija, Draudimo priežiūros komisija, Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, Valstybinė kalbos inspekcija, Lietuvos bioetikos komitetas, Valstybinė medicininio audito inspekcija prie Sveikatos apsaugos ministerijos, Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos, Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos, Valstybinis psichikos sveikatos centras, Lietuvos metrologijos inspekcija, Valstybinė augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, Valstybės dokumentų technologinės apsaugos tarnyba prie Finansų ministerijos, Valstybinė metrologijos tarnyba prie Ūkio ministerijos, Valstybinė ne maisto produktų inspekcija prie Ūkio ministerijos, Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, Žuvininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, Lietuvos saugios laivybos administracija, Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija, Valstybinė geležinkelio inspekcija prie Susisiekimo ministerijos, Valstybinė kelių transporto inspekcija prie Susisiekimo ministerijos, Muitinės departamentas prie Finansų ministerijos, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, Vertybinių popierių komisija, Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos, Nacionalinis transplantacijos biuras, Narkotikų kontrolės departamentas, Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, .

Dalies kitų institucijų svetainėse skelbiami susisteminti teisės aktai, tačiau nesama minėtas Rekomendacijas atitinkančios baigtinio teisės aktų sąrašo, orientuoto į ūkio subjektus.

Taip pat yra ne viena Priežiūros institucija, kurios interneto svetainėje skelbiama teisinė informacija yra nesusisteminta, neorientuota į jos galimai ieškančius subjektus, nėra skilties, skirtos ūkio (verslo) subjektams.

Atskirų institucijų svetainėse net nesama skilties „Teisinė informacija“. Pvz., 9 Priežiūros institucijų (Valstybinės miškų tarnybos, Žuvinto biosferos rezervato direkcijos ir kt.) interneto svetainėse apskritai nėra skelbiami jokie jų veiklą reguliuojantys teisės aktai - tuo šios institucijos nevykdo ne tik Vyriausybės 2010-10-06 pasitarimo protokolinio sprendimo, bet neįgyvendina ir Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimo Nr. 480 „Dėl Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms aprašo patvirtinimo“ nuostatų.

Tobulintini aspektai:

1. Teisės aktų, reglamentuojančių ūkio subjektų priežiūrą atliekančių institucijų veiklą ir įtvirtinančių atitinkamų priežiūros sričių reikalavimus, sąrašo nepaskelbimas laikytinas tiek Viešojo administravimo įstatymo nuostatos neįgyvendinimu, tiek Vyriausybės 2010-10-06 pavidimo neįgyvendymu.
2. Tobulintinas ir parengtų teisės aktų sąrašų paskelbimas institucijų svetainėse. Ne visuomet informaciją yra patogu rasti, kartais ji galėtų būti patalpinta aiškiau. Pavyzdžiui, Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos yra parengęs ir skiltyje „Teisinė informacija“ paskelbęs baigtinį teisės aktų sąrašą. Šiame sąrašė yra teisės aktų, kurie oficialiai nebuvo skelbti „Valstybės žiniuose“ (pavyzdžiui, 2009-09-04 įsakymas Nr. Į-413 „Dėl Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nuostatų laikymosi“). Nors šių teisės aktų tekstus galima rasti departamento puslapyje kitoje skiltyje („Teisinė informacija> Kultūros paveldo departamento direktoriaus įsakymai“), nėra pakankami aišku, kaip departamento puslapyje matant minėtą sąrašą ieškoti jame esančių, tačiau oficialiai nepaskelbtų teisės aktų. Arba Muitinės departamentas minėtą sąrašą skelbia atskiroje skiltyje „Verslui ir privatiems asmenims“, po nuoroda „Ūkio subjektams“. Minėtoje skiltyje „Verslui ir privatiems asmenims“ yra daug

kitų nuorodų, kurios taip pat skirtos ūkio subjektams (pvz., nuorodos „Informacija pradedantiems verslą“, „Apribojimai ir draudimai“, „Prekių muitinis įvertinimas“, iš viso 18 nuorodų susijusių su įvairiomis ūkinės veiklos sritimis), todėl sudėtinga suprasti, kad po nuoroda „Ūkio subjektams“ slepiasi minėtas teisės aktų sąrašas bei planuojamų tikrinti įmonių sąrašas. Valstybinės maisto ir veterinarijos inspekcijos puslapyje teisės aktų sąrašas susietas su nuoroda „Teisinė informacija“, tačiau jį sudėtinga rasti, nes sąrašo nėra tarp srities „Teisinė informacija“ meniu punktų, jis nerandamas ir pasirinkus šio meniu punktus (potemes).

3. Svarstyti įpareigojimų dėl Priežiūros institucijų skelbiamos informacijos įtvirtinimas detalizavimas Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarime Nr. 480 „Dėl Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms aprašo patvirtinimo“.

3.5. REGULIAVIMO VADOVŲ RENGIMAS IR SKELBIMAS

Situacija: Vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo 36⁵ straipsnio 2 dalies 2 punktu, priežiūrą atliekantis subjektas savo interneto svetainėje turi skelbti informaciją apie pagrindinius atitinkamos srities ūkio subjektų veiklos priežiūros reikalavimus. Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašo, patvirtinto Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 511, 10.5 punkte priežiūros komitetams pavesta parengti reguliavimo vadovus, kuriuose būtų sistemaiškai išdėstyti nustatyti tam tikros priežiūros srities reikalavimai; reguliavimo vadovai turi būti rengiami taip, kad būtų suprantami ir patogūs naudoti prižiūrimiems subjektams, verslui - vadovaujantis Komisijos parengtomis rekomendacijomis.

Komisijai nepatvirtinus rekomendacijų dėl reguliavimo vadovų, kuriuose būtų sistemaiškai išdėstyti nustatyti atitinkamos priežiūros srities reikalavimai, rengimo, reguliavimo vadovai yra iš esmės neparengti. Išimtis – Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos prie Ūkio ministerijos parengtas ir 2011m. kovo 1 d. atnaujintas „Ne maisto produktų ir vartotojų teisių apsaugos srityse teisės aktais nustatytų reikalavimų teminis SAVADAS“, taip pat Valstybinės mokesčių inspekcijos planuojamas įgyvendinti projektas dėl elektroninio reguliavimo sąvado (vadovo). Reguliavimų vadovų neparengimo priežastimi gali būti laikomas tiek minėtų rekomendacijų nebuvimas, tiek galimai didelė užduoties apimtis (pvz., nurodyto Ne maisto produktų inspekcijos sąvado apimtis - 115 psl.), tiek vieningo sprendimo dėl reguliavimo vadovo apimties ir detalumo nebuvimas.

Siekiant įgyvendinti minėtą Viešojo administravimo įstatymo reikalavimą Priežiūros institucijoms savo interneto svetainėse skelbti informaciją apie pagrindinius atitinkamos srities ūkio subjektų veiklos priežiūros reikalavimus, svarbi yra ir informacijos naudotojų (ūkio subjektų) nuomonė, todėl priimant sprendimus dėl ūkio subjektams skirtos informacijos skelbimo, tikslinga atlikti ūkio subjektų apklausas.

Tobulintini aspektai:

1. Turėtų būti imamasi priemonių (tarp jų, Rekomendacijų dėl reguliavimo vadovų parengimo, ar Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimo Nr. 480 „Dėl Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms aprašo patvirtinimo“ pakeitimo, jei tai reikalinga), kurios užtikrintų Viešojo administravimo įstatymo 36⁵ straipsnio 2 dalies 2 punkto įgyvendinimą, numatantį pareigą Priežiūros institucijoms savo interneto svetainėje skelbti informaciją apie pagrindinius atitinkamos srities ūkio subjektų veiklos priežiūros reikalavimus.

2. Reguliavimo vadovus Priežiūros institucijos gali rengti savo iniciatyva, jei jiems yra poreikis ir turima reikalingų išteklių.

3.6. DVIEJŲ ĮSIGALIOJIMO DATŲ TAISYKLĖS ĮGYVENDINIMAS

Situacija: Vyriausybės teisėkūros taisyklėse bei jas keitusiame Vyriausybės nutarime nuo 2010 m. spalio mėn. nustatyta, kad tik dukart per metus - gegužės 1 d. lapkričio 1 d. - gali įsigalioti naujai nustatomas arba keičiamas ūkio subjektų veiklos reglamentavimas ir priežiūros teisinis reguliavimas, ir šį reguliavimą įtvirtinantys teisės aktai turi būti priimami ir paskelbiami ne vėliau kaip prieš tris mėnesius iki įsigaliojimo, t.y. atitinkamai iki vasario 1 d. ir liepos 1 d. Taigi, jei minėto pobūdžio Vyriausybės nutarimas, Vyriausybei ar ministerijai atskaitingos institucijos teisės aktas priimamas po vasario 1 d., jis tegali įsigalioti ne anksčiau nei lapkričio 1 d.

Pastebėtina, kad Vyriausybės teisės aktų priėmimo atvejais minėtos taisyklės daugeliu atvejų laikytasi. Kaip teigiamus šios taisyklės taikymo pavyzdžius galima nurodyti pvz.,

- Vyriausybės 2011 m. sausio 12 d. nutarimą Nr. 5 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugpjūčio 13 d. nutarimo Nr. 1283 "Dėl Kasos aparatų diegimo ir naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo" pakeitimo" (nutarimas paskelbtas „Valstybės žiniuose“ 2011 m. sausio 15 d., įsigalioja – 2011 m. gegužės 1 d.), Vyriausybės 2011 m. sausio 17 d. nutarimą Nr. 31 „Dėl Vyriausybės 2002 m. gruodžio 31 d. nutarimo Nr. 2108 „Dėl Reikalavimų kvalifikuotus sertifikatus sudarantiems sertifikavimo paslaugų teikėjams, Reikalavimų elektroninio parašo įrangai, Kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėjų registravimo tvarkos ir Elektroninio parašo priežiūros reglamento patvirtinimo" pakeitimo“, Vyriausybės 2011 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. 32 „Dėl elektroninio parašo priežiūros institucijos“ (paskelbti 2011 m. sausio 20 d., įsigalioja nuo 2011 m. gegužės 1 d.), 2011 m. sausio 26 d. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus įsakymas Nr. B1-26 „Dėl Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2005 m. kovo 18 d. įsakymo Nr. B1-180 „Dėl Bitynų, bitininkystės produktų ir bičių užkrečiamųjų ligų kontrolės reikalavimų patvirtinimo" pakeitimo“ (paskelbtas 2011 m. vasario 1 d., įsigalioja nuo 2011 m. gegužės 1 d.), Muitinės departamento prie Finansų ministerijos direktoriaus įsakymas „Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2003 m. gegužės 19 d. įsakymo Nr. 1B-459 "Dėl Kelių transporto priemonių, skirtų kroviniams gabenti su muitinės plombomis, tinkamumo liudijimų pildymo bei registravimo taisyklių patvirtinimo" pakeitimo" (paskelbtas 2011 m. sausio 20 d., įsigalioja nuo 2011 m. lapkričio 1 d.).

Kaip tam tikri abejonių keliantys atvejai gali būti nurodyti po paskelbimo iš karto įsigalioję Vyriausybės 2010 m. lapkričio 17 d. nutarimas Nr. 1629 „Dėl prekybos nefasuotais naftos produktais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“, vyriausybės 2011 m. kovo 9 d. nutarimas nr. 291 "Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. gegužės 28 d. nutarimo Nr. 534 "Dėl kremavimo veiklos licencijavimo taisyklių patvirtinimo" pakeitimo“.

Kita situacija yra su teisės aktais, kuriuos priima atskiros ministerijos ar pačios Priežiūros institucijos. Šie teisės aktai nėra derinami nustatyta tvarka su kitomis institucijomis, tarp jų ir Teisingumo ministerija, kuri teikiamose teisinėse išvadose visuomet atkreipia dėmesį į būtinumą laikytis dviejų įsigaliojimo datų taisyklės. Kaip šios taisyklės nesilaikymo atvejai paminėti šie teisės aktai (aptikti atsitiktine tvarka peržiūrėjus atskirų institucijų teisėkūrą – tai gali liudyti apie taisyklės nesilaikymą žymiai platesniu mastu):

- 2011 m. vasario 8 d. žemės ūkio ministro įsakymas Nr. 3D-88 „Dėl žemės ūkio ministro 2009 m. gruodžio 7 d. įsakymo Nr. 3D-934 „Dėl Pieninių gyvulių produktyvumo kontrolės organizavimo taisyklių patvirtinimo" pakeitimo" (įsigaliojo nuo paskelbimo, t.y. 2011 m. vasario 12 d.), 2011 m. vasario 4 d. žemės ūkio ministro įsakymas Nr. 3D-85 „Dėl žemės ūkio ministro 2004 m. balandžio 27 d. įsakymo Nr. 3D-238 „Dėl galvijo paso išdavimo ir naudojimo" pakeitimo" (įsigaliojo nuo paskelbimo, t.y. 2011 m. vasario 10 d.), 2011 m. vasario 4 d. Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus įsakymas Nr. A1-24 „Dėl iš Lenkijos Respublikos į Lietuvos Respubliką įvežamų bulvių

fitosanitarinio tikrinimo ir prekybos jomis reikalavimų“ (įsigaliojo nuo paskelbimo, t.y. 2011 m. vasario 26 d.), 2011 m. vasario 3 d. aplinkos ministro įsakymas r. D1-113 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. lapkričio 8 d. įsakymo Nr. D1-569 „Dėl Miško kirtimo privačiose valdose, kurioms nėra sudarytas miškotvarkos projektas, tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojo nuo paskelbimo, t.y. 2011 m. vasario 12 d.), 2011 m. vasario 3 d. vidaus reikalų ministro įsakymas Nr. 1V-94 „Dėl Vienkartinių terminuotų leidimų importuoti, eksportuoti, įvežti, išvežti ar vežti tranzitu civilines pirotechnikos priemones išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (įsigaliojo nuo paskelbimo, t.y. 2011 m. vasario 12 d.), 2011 m. kovo 21 d. sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. V-263 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. vasario 12 d. įsakymo Nr. V-65 "Dėl Lietuvos higienos normos HN 32:2004 "Darbas su videoterminalais. Saugos ir sveikatos reikalavimai" patvirtinimo" pakeitimo“ (įsigaliojo nuo paskelbimo, t.y. 2011 m. kovo 30 d.) ir pan.

Teisingumo ministerija 2011 m. sausio 17 d. raštu Nr. (1.11)7R-365 atkreipė visų ministerijų ir ministerijoms nepavaldžių Priežiūros institucijų dėmesį į būtinybę laikytis dviejų datų taisyklės, teikė paaiškinimus dėl Teisėkūros taisyklių ir jas keitusių teisės aktų taikymo, tačiau, kaip matyti, atskirų institucijų, tarp jų – Aplinkos ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos, Žemės ūkio ministerijos, ... teisės aktai, nustatantys įpareigojimus ūkio subjektams, buvo priimami ir vasario bei kovo mėnesiais, nenumatant jų vėlesnio įsigaliojimo.

Priežiūros institucijos kaip vieną iš dviejų įsigaliojimo datų taisyklės nesilaikymo priežasčių nurodo būtinybę operatyviai reaguoti į nepageidaujamus reiškinius rinkoje, o ministerijos – būtinybę įstatymus įgyvendinančius teisės aktus operatyviau derinti su naujai įsigaliojančiomis įstatymų nuostatomis. Institucijų ir ministerijų paklausimai Teisingumo ministerijai taip pat liudija, kad kurį laiką dviejų datų taisyklės buvo nesilaikoma ir dėl to, kad ne visos ministerijos ir Priežiūros institucijos suprato šios taisyklės privalomumo apimtį (privalomumą ministerijoms ir Vyriausybei bei ministerijoms pavaldžioms institucijoms įtvirtina ne pačios Teisėkūros taisyklės, o jas keitęs Vyriausybės nutarimas).

Pastebėtina, kad nebuvo įgyvendintos ir Vyriausybės 2010 m. spalio 6 d. protokoliniame sprendime numatytos priemonės, susijusios su dviejų datų taisyklės laikymosi sklaida ir laikymosi užtikrinimu (sprendimo 2.7.2 p.).

Tobulintini aspektai:

1. Organizacinėmis priemonėmis ministerijos ir Priežiūros institucijos turėtų užtikrinti, kad rengiant, priimant, paskelbiant Vyriausybės, ministerijų, kitų Vyriausybei ar ministerijoms pavaldžių institucijų teisės aktus, kuriais nustatomas naujas arba keičiamas ūkio subjektų veiklos reglamentavimas ir priežiūros teisinis reguliavimas, būtų laikomasi Teisėkūros taisyklių 65 punkte nustatytų terminų.

2. Diegtinos elektroninės priemonės, įgalinančios ūkio subjektus matyti naujai priimamų ar keičiamų teisės aktų „paketus“, įsigaliojančius gegužės 1 d. ir lapkričio 1 d. (Vyriausybės 2010 m. spalio 6 d. protokolinio sprendimo Nr. 65-5 2.7.2 punkto įgyvendinimas).

3.7. TEISĖS AKTŲ PERŽIŪRA, TEISINIO REGULIAVIMO TOBULINIMAS SIEKIAMT MAŽINTI ADMINISTRACINĘ IR PRIEŽIŪROS NAŠTĄ ŪKIO SUBJEKTAMS, OPTIMIZUOTI PRIEŽIŪROS FUNKCIJŲ VYKDYMĄ; NAŠTOS VERSLUI NEDIDINIMAS KURIANT NAUJĄ AR KEIČIANT ESAMĄ REGULIAVIMĄ

Situacija: Viešojo administravimo įstatymo 36⁷ str. 2 ir 3 dalyse nustatyta, kad Priežiūrą atliekantys subjektai metinėse vykdytos veiklos ataskaitose pateikia informaciją apie siūlomus keisti ar priimti naujus teisės aktus, išskirdami priemones, kuriomis šalinamos teisinio reglamentavimo spragos,

efektyviau organizuojama ūkio subjektų veiklos priežiūra, mažinama priežiūros našta ūkio subjektams; taip pat nelaukdami ataskaitinio laikotarpio pabaigos, teikia aukštesniam pagal pavaldumą viešojo administravimo subjektui informaciją, susijusią su ūkio subjektų priežiūra, kai kyla abejonių dėl teisės aktų reikalavimų pagrįstumo. Vyriausybės 2010 m. spalio 6 d. protokoliniu sprendimu Nr. 65-5 „Dėl ūkio subjektų veiklos priežiūros tobulinimo, institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ 2.4.1 ministerijoms ir Priežiūros institucijoms pavesta (Vyriausybei ir ministerijoms nepavaldžioms institucijoms – rekomenduota) išanalizuoti teisės aktus, reglamentuojančius ūkio subjektų priežiūrą atliekančių institucijų veiklą ir įtvirtinančius atitinkamų priežiūros sričių reikalavimus, siekiant sumažinti šių teisės aktų skaičių, peržiūrėti ir, jei reikalinga, pakeisti šiuos aktus vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo ir Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimo Nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ nuostatomis.

Vyriausybės 2010 m. spalio 6 d. protokoliniu sprendimu Nr. 65-5 2.4.4 taip pat ministerijoms ir Priežiūros institucijoms pavesta (Vyriausybei ir ministerijoms nepavaldžioms institucijoms – rekomenduota) užtikrinti, kad kuriant naują ūkio subjektų veiklos priežiūros teisinį reglamentavimą arba jį keičiant būtų laikomasi *one in - one out* principo, reiškiančio, kad teisinio reglamentavimo nuostatos, kuriomis nustatomi administracinę naštą tam tikroms ūkio subjektų grupėms didinantys reikalavimai, teisės aktuose gali būti įtvirtinamos tik tuomet, jei kartu atsisakoma dalies administracinę naštą tomis ūkio subjektų grupėms nustatančių reikalavimų - ne mažiau nei naujai įtvirtinama reikalavimų.

Ūkio ministerijos parengtoje Geresnio reglamentavimo programos įgyvendinimo 2010 metų ataskaitoje nurodoma, kad valstybės institucijos, atlikdamos teisės aktų peržiūrą, 2010 metais parengė daugiau nei 150 teisės aktų, šalinančių administracinę naštą verslui, projektų, dalis jų jau priimta ir įsigalioję.

Atskiros Priežiūros institucijos nurodo vykdančios, tęsiančios paslaugų perkėlimo į elektroninę erdvę projektus (pvz., SODRA, Valstybinė mokesčių inspekcija, Muitinės departamentas ir kt.), mažinančios reikalaujamų pateikti dokumentų skaičių, verslui reikalingų atlikti procedūrų skaičių, šalinančios kitus nepagrįstus trukdžius verslui (pvz., Ryšių reguliavimo tarnyba 2010 m. rugsėjo 9 d. pripažino netekusiomis galios savo patvirtintas Radijo dažnių (kanalų) naudojimo kabelinės televizijos ir mikrobangės daugiakanalės televizijos priėmimo tinkluose taisykles ir tuo sumažino ribojimus į rinką įeiti naujiems atitinkamų paslaugų tiekėjams), atliekančios sistemine savo kompetencijos srities teisės aktų peržiūrą (pavyzdžiui, Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija peržiūrėjo 82 teisės aktus, iš kurių 15 patvirtinta (priimta, pakeista, panaikinta), 17 – peržiūrėta ir nekeista, 17 – numatoma keisti, tęsiamas derinimas su kitomis institucijomis, 33 – peržiūra perkelta 2011 metams) ir kt.

Siekiant užtikrinti, kad derinamuose teisės aktų projektuose būtų laikomasi naštos verslui nedidrinimo (vienas į – vienas iš) principo, Teisingumo ministerijoje imtasi organizacinių priemonių papildomai fiksuoti (registruoti) neatitikimus šiam principui derinamuose teisės aktų projektuose. Tačiau kartu nesama priemonių, kurios garantuotų, kad šio principo laikomasi priimant ministerijų ir Priežiūros institucijų vadovų įsakymais tvirtinamus teisės aktus, kurie nėra derinami su Teisingumo ministerija.

Iš Priežiūros institucijų veiklos ataskaitų taip pat matyti, kad neretai institucijos nurodo teiktus siūlymus dėl teisinio reguliavimo keitimo, tačiau nevertina, ar jų siūlyti keitimai mažina naštą ūkio subjektams, gerina verslo aplinką.

Kita vertus, ne viena Priežiūros institucija ar Priežiūros institucijų grupė (pvz., aplinkos apsaugos, asmens sveikatos priežiūros, procesų saugos) yra pastebėjusi, kad Priežiūros institucijų vykdomų funkcijų skaičius didėja, plečiamos atskirų Priežiūros institucijų įgaliojimų ribos (pvz., nuo 2010 m. liepos 1 d. įsigaliojus naujoms Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo nuostatomis, Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnybos ir jai pavaldžių teritorinių priežiūros įstaigų kompetencijos ribos išsiplėtė).

Iniciatyvas mažinti reguliavimų apimtį ir lengvinti administracinę naštą neretai nusveria priešingos iniciatyvos, kurias inicijuoja atskiri politiką formuojantys, teisės aktų projektus rengiantys, teisės aktus priimančiosios institucijos, neatsižvelgdami į Vyriausybės deklaruotą siekį sumažinti administracinę naštą.

Tobulintini aspektai:

1. Būtina užtikrinti, kad iniciatyva mažinti administracinę naštą verslui, iniciatyva nedidinti administracinės, reguliavimo, priežiūros naštos verslui (*vienas į – vienas iš* principo įgyvendinimas), kitos iniciatyvos, susijusios su verslo aplinkos gerinimu būtų vertinamos kaip betarpiškai susijusios ir tiesiogiai naštos mažinimo (didinimo) rezultatus įtakojančios iniciatyvos. Svarstytinios priemonės, užtikrinančios glaudesnį bendradarbiavimą ir koordinavimąsi tarp šias iniciatyvas (Geresnio reglamentavimo, verslo aplinkos gerinimo, priežiūros funkcijų optimizavimo, Saulėtekio) metodiškai koordinuojančių institucijų, darbo grupių, komisijų.

2. Ministerijoms ir Priežiūros institucijoms rekomenduotina įsidiesti veiklos kokybės užtikrinimo, stebėsenos priemones, kuriomis būtų užtikrinama, kad jų kompetencijos srityje nustatant naują ar keičiant esamą teisinį reguliavimą yra laikomasi administracinės, reguliavimo ir priežiūros naštos verslui mažinimo principo (nepagrįstų reikalavimų atsisakymo) ir naštos nedidinimo principo (nustatant naujus reikalavimus, ne mažesne apimtimi atsisakoma galiojančių reikalavimų).

3. Priežiūros institucijos, vadovaudamosi Viešojo administravimo įstatymo 36⁷ str. 3 dalimi, turėtų aktyviau teikti siūlymus aukštesniems pagal pavaldumą subjektams dėl institucijų atliekamų perteklinių priežiūros funkcijų ar procedūrų supaprastinimo, perteklių reikalavimų, kurių laikymosi priežiūra atliekama, atsisakymo.

3.8. IŠANKSTINIO ĮSIPAREIGOJIMO DĖL TEISĖS AKTŲ NUOSTATŲ TAIKYMO (BINDING RULING PRINCIPO) ĮGYVENDINIMAS

Situacija: Vyriausybės 2010 m. spalio 6 d. protokolinio sprendimo 2.8.2 punktu Vyriausybei ar ministrams pavaldžios Priežiūros institucijos buvo įpareigosios (Vyriausybei bei ministrams nepavaldžioms Priežiūros institucijoms – rekomenduota) pateikti Vyriausybei informaciją apie tai, kaip institucijos taiko ar kaip gali taikyti išankstinio įsipareigojimo dėl teisės aktų nuostatų taikymo principą (vadinamąjį binding ruling principą, reiškiantį, kad priežiūros institucija, išankstiniu patvirtinimu pritarusi ūkio subjekto paaiškinimui, kaip šis ketina laikytis tam tikrų teisės aktų reikalavimų, vėliau yra saistoma savo patvirtinimo), taip pat siūlymus dėl šio principo taikymo galimybių atitinkamose priežiūros srityse.

Binding ruling principą ar atskirus jo aspektus įgyvendinantis reguliavimas yra įtvirtintas visoms Priežiūros institucijoms taikytiname Viešojo administravimo įstatyme (VAĮ) bei atskiroms Priežiūros institucijoms taikytinuose Konkurencijos įstatyme (KĮ), Mokesčių administravimo įstatyme (MAĮ):

- VAĮ 363 str. numato, kad ūkio subjektui netaikomos poveikio priemonės, jei jo veiksmus lėmė klaidinga Priežiūros institucijos konsultacija (išskyrus įstatymo numatytas išimtis);

- KĮ 42 str. numato, kad ūkio subjektams skiriant baudas už pažeidimus konkurencijos srityje, lengvinančia aplinkybe laikoma tai, jei pažeidimą sudarantis elgesys buvo nulemtas valdžios institucijų veiksmų;

- MAĮ 12 str. įtvirtina nuostata, kad mokesčių administratorius, šviesdamas, konsultuodamas ir kontroliuodamas mokesčių mokėtojus mokesčių mokėjimo klausimais, turi atsižvelgti į atitinkamo apibendrinto mokesčio įstatymo paaiškinimo turinį; MAĮ 37¹ str., įsigaliosiantis 2012 m. sausio 1 d., reglamentuoja individualaus ūkio subjekto kreipimosi į mokesčių administratorių su prašymu pritariti jo siūlomam mokesčių teisės aktų nuostatų taikymui ir mokesčių administratoriaus sprendimo

dėl prašymo patvirtinimo procedūrą; MAJ 100 str. ir 141 str. numato, kad mokesčio mokėtojas atleidžiamas nuo baudų ir delspinigių mokėjimo, jei mokesčio įstatymą pažeidė dėl klaidingo apibendrinto mokesčio įstatymo paaiškinimo arba mokesčių administratoriaus raštu ar telefonu suteiktos klaidingos konsultacijos, jei suteikta konsultacija centrinio mokesčių administratoriaus nustatyta tvarka buvo įrašyta ir yra galimybė nustatyti skambinantį asmenį.

2010 m. lapkričio 23 d. Teisingumo ministerijoje vyko seminaras-diskusija „Įpareigojančio išaiškinimo dėl teisės aktų taikymo (binding ruling) galia ir taikymo problemos“. Renginyje pranešimus skaitė Lietuvos pramonininkų konfederacijos Ekonomikos ir finansų departamento direktorius Sigitas Besagirskas („Priežiūros institucijos pateiktų ir ją susaistančių teisės aktų išaiškinimų praktinis poreikis“), Finansų ministerijos Mokesčių departamento Mokesčių administravimo skyriaus vedėjas Paulius Majauskas („Įpareigojančio teisės aktų išaiškinimo taikymas mokesčių srityje“), Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Viešosios katedros docentas dr. Vaidotas A. Vaičaitis („Teisės aktų aiškinimo instituto vieta teisės aktų sistemoje“), advokatų kontoros SORAINEN ir partneriai advokatė, partnerė Renata Beržanskienė („Įpareigojančio išaiškinimo dėl teisės taikymo (binding ruling) praktika kai kuriose užsienio valstybėse“). Seminaro apibendrinimas ir pranešimų medžiaga po seminaro išsiųsta visoms Priežiūros institucijoms.

Įgyvendinant Vyriausybės 2010 m. spalio 6 d. protokolinio sprendimo 2.8.2 punktą, informaciją apie išankstinio įsipareigojimo dėl teisės aktų nuostatų taikymo (binding ruling principo) įgyvendinimo galimybes pateikė 36 Priežiūros institucijos. Apibendrinus Priežiūros institucijų pateiktas ataskaitas, konstatuotina, kad dauguma institucijų tinkamai suprato aptariamo principo esmę (kad priežiūros institucija pateikusi konsultaciją, išaiškinimą, pritarimą dėl teisės aktų nuostatų taikymo ar laikymosi, įsipareigoja ateityje laikytis šių savo išaiškinimų; kad ūkio subjektas suderinęs su priežiūros institucija būsimus veiksmus, gauna „garantiją“, kad elgdamasis suderintu būdu nebus baudžiamas; kad tais atvejais, kai paaiškėja, kad priežiūros institucijos išaiškinimai, sprendimai lėmė ūkio subjektų klaidas, ūkio subjektai neturi patirti represinių pasekmių). Kartu matyti, kad yra institucijų, kurios specifiškai interpretavo šį principą, nurodė dalinai kitas veiklos praktikas, kurias siejo su principo įgyvendinimu (pvz., Metrologijos tarnyba, Ligonių kasa, Tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba, Hidrometeorologijos tarnyba), tai galėjo lemti institucijų veiklos ypatumai.

Priežiūros institucijų atsakymuose išskirtini šie pastebėjimai:

- Institucijos vykdo konsultavimo veiklą, teikia ūkio subjektams individualias bei apibendrintas konsultacijas, taiko arba taikys binding ruling principą tiek, kiek numato Viešojo administravimo įstatymas (dauguma institucijų);
- Institucijos tam tikra apimtimi laikosi, taiko, įgyvendina individualaus binding ruling principą, nagrinėdamos atskirų ūkio subjektų pateiktus paaiškinimus dėl numatomos vykdyti veiklos, dokumentus ir kitą medžiagą bei teikia pritarimus-nepritarimus (Lošimų priežiūros komisija, Kultūros paveldo departamentas, Duomenų apsaugos, Muitinės departamentas, Vartotojų teisių apsaugos tarnyba, Vaistų kontrolės tarnyba, Ryšių reguliavimo tarnyba);
- Institucijos ėmėsi arba artimiausioje ateityje numato imtis konkrečių veiksmų, kurie užtikrintų binding ruling taikymą (Ne maisto produktų inspekcija, Kalbos inspekcija, Narkotikų kontrolės departamentas, Atominės energetikos saugos inspekcija, Maisto ir veterinarijos tarnyba, Mokesčių inspekcija, Įmonių bankroto valdymo departamentas, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas, Vertybinių popierių komisija, Draudimo priežiūros tarnyba, Energetikos inspekcija, Radiacinės saugos centras, Ryšių reguliavimo tarnyba, Turizmo departamentas Vertybinių popierių komisija, Darbo inspekcija, Duomenų apsaugos inspekcija);
- Institucijos mano, kad galėtų taikyti binding ruling principą platesne apimtimi, jei turėtų rekomendacijas dėl jo taikymo (Duomenų apsaugos inspekcija; Vartotojų teisių apsaugos tarnyba).

- Institucijos mano, kad individualaus išankstinio įsipareigojimo dėl teisės aktų nuostatų taikymo įgyvendinimui reikalingas atitinkamas teisinis reglamentavimas šių institucijų įgaliojimus ir kompetenciją įtvirtinančiuose teisės aktuose (Geležinkelio inspekcija, Saugios laivybos administracija, Dokumentų technologinės apsaugos tarnyba, Kelių transporto inspekcija, Teritorijų planavimo ir statybos inspekcija);
- Institucijos mano, kad negali taikyti individualaus išankstinio įsipareigojimo dėl teisės aktų nuostatų taikymo (tokiu būdu, kaip yra numatoma taikyti mokesčių srityje), nes to neleidžia veiklos specifika (Viešųjų pirkimų tarnyba, Konkurencijos Taryba, Aplinkos apsaugos agentūra);
- Institucijos netaikė individualaus išankstinio įsipareigojimo dėl teisės aktų nuostatų taikymo, nes iki šiol nesusidūrė praktikoje su šio principo taikymo poreikiu (Ginklų fondas, Valstybės tarnybos departamentas, Automobilių kelių direkcija).

Tobulintini aspektai:

Priežiūros institucijoms papildomai teiktini išaiškinimai dėl išankstinio įsipareigojimo dėl teisės aktų nuostatų taikymo principo įgyvendinimo.

3.9. DIDESNIS DĖMESYS ŪKIO SUBJEKTŲ KONSULTAVIMUI

Situacija: Ūkio subjektų konsultavimas ir metodinės pagalbos teikimas – vienas kertinių Viešojo administravimo įstatymo IV skirsnio, reglamentuojančio ūkio subjektų priežiūrą, principų. Seimas 2010 m. gruodžio 23 d. taip pat priėmė Viešojo administravimo įstatymo 2, 3, 4, 4(1), 6, 7, 8, 10, 11, 14, 15, 16, 23, 24, 34 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 44 straipsniu įstatymą Nr. XI-1259, kuriuo nuo 2011 m. gegužės 1 d. bendras viešojo administravimo subjektų teikiamų administracinių paslaugų sąrašas papildomas paslauga „asmenų konsultavimas viešojo administravimo subjekto kompetencijos klausimais“, atitinkamai viešojo administravimo subjektai privalo parengti ir paskelbti savo interneto svetainėje šios paslaugos teikimo aprašymą.

Įvertinus Priežiūros institucijų ataskaitas, pastebėtina, kad dauguma (87 proc.) metinės veiklos ataskaitas ar specialias priežiūros funkcijų vykdymo ataskaitas parengusių Priežiūros institucijų nurodė vykdančios ūkio subjektų ir kitų asmenų konsultavimo veiklą, tobulinančios konsultavimo mechanizmus, pavyzdžiui,

- Aplinkos apsaugos agentūroje ūkio subjektai konsultuojami ir skatinami naudotis elektroninėmis atliekų apskaitos ataskaitų teikimo, gamintojų/importuotojų registro programomis; Aplinkos valdymo projektų agentūra teikė rekomendacijas dėl dažniausiai pasitaikančių klaidų, vykdant pirkimus, projektų vykdytojai buvo skatinami teikti pasiūlymus bei pastabas, nuolat informuojami apie organizuojamus mokymus ar susitikimus, parengta informavimo ir viešinimo veiklos strategija, kurioje kryptingiau nustatyti veiklos principai bei planai, leidžiantys efektyviau panaudoti tam skiriamas lėšas; Geologijos tarnyba konsultavo ūkio subjektus dėl trūkumų pašalinimo būdų ir priemonių; Vertybinių popierių komisija parengė ir paskelbė 5 oficialius išaiškinimus, įgyvendino investuotojų švietimo priemones; Valstybinė medicininio audito inspekcija asmens sveikatos priežiūros įstaigoms 2010 m. pateikė 1188 rekomendacijų; Žuvininkystės tarnyba konsultavo ir apmokė žvejybos laivų kapitonus ir žvejus naudotis diegiama nauja informacine sistema, elektroniniais žvejybos laivų žurnalais; Valstybės tarnybos departamentas identifikavo aktualiausius fiziniams ir juridiniams asmenims, siekiantiems teikti mokymo paslaugas valstybės tarnautojams klausimus bei daugiausia aiškinimo reikalingas teisės aktų nuostatas ir parengė bei interneto svetainėje patalpino rekomendaciją šiems asmenims, taip pat rekomendaciją dėl valstybės tarnautojų mokymo programų įforminimo; Darbo inspekcija konsultavimo veiklą vykdė vadovaudamasi pasitvirtintu Konsultaciniu prevenciniu visuomenės informavimo planu 2010 m.; Valstybinė kelių transporto Inspekcija interneto svetainėje skelbia visų Inspekcijos teikiamų

administracinių paslaugų teikimo aprašymus, Inspekcijos viršininko 2010 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. 2B-556 patvirtintas Ūkio subjektų konsultavimo Valstybinėje kelių transporto inspekcijoje prie Susisiekimo ministerijos tvarkos aprašas; Energetikos inspekcijoje diegiamas papildomas klausimų-atsakymų modulis savo interneto svetainėje; Radiacinės saugos centras įvedė teikiamų individualių konsultacijų registravimo žurnalą; Ryšių reguliavimo tarnyba atnaujina klausimų-atsakymų(konsultacijų) skelbimą internete; Turizmo departamentas numatė vesti ūkio subjektams pateiktų konsultacijų registrą ir kt.

3.10. PRIEMONĖS, SUDARANČIOS GALIMYBĘ GAUTI ŪKIO SUBJEKTŲ NUOMONĘ APIE PRIEŽIŪROS INSTITUCIJŲ VEIKLĄ

Situacija: Vyriausybės 2010 m. spalio 6 d. protokoliniame sprendime Nr. 65-5 „Dėl ūkio subjektų veiklos priežiūros tobulinimo, institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ Ūkio ministerijai pavesta diegti priemones, kurios užtikrintų ūkio subjektų nuomonės apie Priežiūros institucijų veiklą gavimą – tai įgalintų tobulinti Priežiūros funkcijų atlikimą, vertinti Priežiūros institucijas. Vyriausybės 2011 m. kovo 9 d. protokoliniu sprendimu Nr. 17-5 „Dėl valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo rekomendacijų“ įstaigų vadovams pasiūlyta 2011 m. veiklos pagrindiniuose uždaviniuose nustatyti užduotis, skirtas paslaugų kokybei užtikrinti, pvz., kad būtų atliktas ūkio subjektų pasitenkinimo institucijos veikla ir teikiamomis paslaugomis tyrimas.

Dalis Priežiūros institucijų ataskaitose nurodė 2010 metais atlikusios klientų pasitenkinimo apklausas (pvz., Asmens duomenų apsaugos inspekcija fiksavo teigiamų vertinimų didėjimo tendencijas, lyginant su 2009 metais).

Kai kurios institucijos vykdo labiau kompleksinius ir ilgalaikius kliento pasitenkinimo tyrimus. Pavyzdžiui, Valstybinė mokesčių inspekcija yra pirmoji valstybės institucija Lietuvoje, įdiegusi aptarnavimo standartą ir vykdanči nuolatinį aptarnavimo kokybės monitoringą. Šis aptarnavimo standartas buvo įdiegtas 2005 m., vėliau pradėti ir vykdomi aptarnavimo kokybės tyrimai slaptojo kliento būdu. Nuo 2008 m. Valstybinė mokesčių inspekcija vykdo aptarnavimo kokybės tyrimus mokesčių apskaitos padaliniuose, išskirdama aptarnavimą tiesiogiai ir aptarnavimą telefonu. 2010 metais pirmą kartą, taikant apklausos metodą, buvo atliktas priežiūros funkcijas vykdančių padalinių darbo su mokesčių mokėtojais kokybės tyrimas. Pastebima, kad visų vykdytų tyrimų rezultatai buvo stabiliai aukšti.

2011 metų sausio 5 d. – vasario 5 d. Teisingumo ir Ūkio ministerijų iniciatyva atliktas vienkartinis ūkio subjektų nuomonės tyrimas apie visą priežiūros sektorių: apklausa „POKYČIŲ PRIEŽIŪROS INSTITUCIJŲ VEIKLOJE VERTINIMAS“, kuria siekta išsiaiškinti verslininkų bei juos atstovaujančių asmenų, organizacijų požiūrį į pokyčius verslo priežiūros srityje 2010 metais, šių asmenų nuomonę apie atskiras priežiūros funkcijas vykdančias institucijas. Apklausos anketa buvo patalpinta internete, kartu išsiunčiant tikslinius kreipimusis į asocijuotas verslo struktūras, advokatus, išplatintas pranešimas spaudai, informacija apie apklausą paskelbta Teisingumo ministerijos, Ūkio ministerijos interneto svetainėse. Iš respondentų aktyvumo koreliavimo su kreipimusi laiku į atskiras tikslines grupes, galima buvo spręsti, kad į apklausos klausimus atsakinėjo būtent tikslinė grupė - verslo atstovai (iš viso nuomonę pateikė 186 respondentai, apklausos pildymas vidutiniškai truko 11 min).

Vertinimui buvo pateiktos 72 verslo priežiūros institucijos, užduoti klausimai dėl stebimų ir laukiamų pokyčių. Apklausoje pirmoje vietoje ketletą kartų išskirta Valstybinė mokesčių inspekcija: kaip padariusi didžiausią pažangą 2010 metais, kaip nuolat taikanti pažangius veiklos metodus ir kaip geriausia institucija tarp kitų priežiūros tarnybų. Antroje vietoje buvo Valstybinė kelių ir transporto inspekcija prie Susisiekimo ministerijos. Prasčiausiai dirbančia apklausos dalyviai įvardijo Valstybinę tabako ir alkoholio kontrolės tarnybą prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Labiausiai pokyčių

reikalingomis institucijomis buvo įvardinta Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Viešųjų pirkimų tarnyba, Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba. Tyrimas parodė, kad didžioji dalis apklaustųjų mano, jog verslo priežiūros institucijų darbas iš esmės beveik visada arba dažniausiai apsunkina jų veiklą (65,2 proc. apklaustųjų). Respondentų atsakymai taip pat rodė, kad verslui aktualiausi yra verslo kontrolierių požiūrio pokyčiai: pagarba ir pagalba, pakitęs priežiūros institucijų požiūris į verslininką, yra labiausiai laukiamas pokytis (taip mano 72,8 proc. apklaustųjų). Kartu svarbu, kad trumpėtų sprendimų priėmimo terminai (50 proc.), daugėtų elektroninių paslaugų (47,8 proc.), verslą prižiūrinčios institucijos geriau koordinuotų tarpusavio veiksmus (44 proc.), teiktų kokybiškesnes konsultacijas (44,6 proc.). Tarp labiausiai pastebimų teigiamų pokyčių yra padidėjęs elektroninių paslaugų kiekis ir kokybė (38,6 proc.), viešai platinamos informacijos kiekis ir kokybė (18,5 proc.), pagerėjusi konsultacijų kokybė (16,3 proc.). Visgi, net 32,6 proc. nurodė, kad pokyčiai buvo tokie maži, kad jie negali jų įvardinti, o 20,7 proc. respondentų teigė jokių teigiamų pokyčių nepastebėję. T.y., daugiau kaip pusė (53 proc.) respondentų 2010 metais nematė konkrečių pokyčių priežiūros institucijų veikloje. Apklauso atlikimo metodologija galėtų būti tobulinama, tačiau

Ūkio subjektų pateiktus skundus, prašymus, kuriais pranešama apie netinkamą Priežiūros institucijų veiklos praktiką (pvz., neobjektyvumą, piktnaudžiavimą galiomis ar biurokratizma, atsisakymą teikti informaciją, kitus verslo subjektų teisių pažeidimo atvejus, prieštaraujančius Viešojo administravimo įstatymo 3 ir 36² straipsnių nuostatomis ir pan.) numatoma apibendrinti Ūkio ministerijoje įgyvendinant Verslo asistento iniciatyvą (2011 m. kovo 22 d. derinimui su institucijomis pateiktas Vyriausybės nutarimo projektas).

Ūkio subjektų nuomonės gavimą užtikrintų Vyriausybės 2010 m. spalio 6 d. protokolinio sprendimo Nr. 65-5 2.7.1 punkto nuostata dėl elektronines priemonės, įgalinančios ūkio subjektus centralizuotai ir nuolat teikti nuomonę, taip pat ir anonimiškai, apie Priežiūros institucijų veiklą, įgyvendinimas (nuostata pradėta, bet nebaigta realizuoti). Taip pat skatintina, kad Priežiūros institucijos pačios nuolat (periodiškai) vykdytų ūkio subjektų, kurių veikla yra prižiūrima, nuomonės tyrimus.

Tobulintini aspektai:

1. Turi būti realizuotos elektronines priemonės, įgalinančios ūkio subjektus centralizuotai ir nuolat teikti nuomonę, taip pat ir anonimiškai, apie Priežiūros institucijų veiklą (kaip numatyta Vyriausybės 2010 m. spalio 6 d. protokolinio sprendimo Nr. 65-5 2.7.1 punkte).
2. Priežiūros institucijos turėtų periodiškai vykdyti ūkio subjektų, kurių veikla yra prižiūrima, nuomonės tyrimus, apklausas; institucijos veiklos rezultatyvumo ir efektyvumo vertinimo rodikliai turėtų būti sieti su šių tyrimų rezultatų tendencijomis, o veikla tobulinama atsižvelgiant į gautas rekomendacijas.
3. Priežiūros institucijos skatintinos keistis klientų (ūkio subjektų) nuomonės ir pasitenkinimo tyrimų atlikimo „gerosios praktikos“ pavyzdžiais ir atitinkamomis žiniomis.

3.11. INSPEKTAVIMO, ATSIŽVELGIANT Į RIZIKOS LAIPSNĮ, SISTEMŲ DIEGIMAS IR TAIKYMAS

Situacija: Atskiros Priežiūros institucijos metinėse veiklos ataskaitose ar specialiose ataskaitose apie priežiūros funkcijų vykdymą 2010 metais nurodo taikančios ar tobulinančios rizikos vertinimu paremtus priežiūros modelius. Pavyzdžiui,

- Valstybinės mokesčių inspekcijos veikla mokestinių prievolių vykdymo užtikrinimo srityje jau eilę metų vykdoma išimtinai remiantis rizikos valdymo principais. Kontrolės veiksams mokesčių mokėtojai (tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys) yra atrenkami pagal taikomus atrankos kriterijus,

naudojant automatizuotą Rizikos analizės ir atrankos sistemą. Pavyzdžiui, naujo PVM mokėtojo rizikingumas yra įvertinamas jau jo įregistravimo metu. Inspekcijos veiklos procesuose yra išskiriami ne tik rizikingi, bet ir pagal taikomus kriterijus laikytini patikimais mokesčių mokėtojai (pvz., tokiems mokesčių mokėtojams PVM skirtumas yra grąžinamas ne per 30 dienų, kaip numato Mokesčių administravimo įstatymas, o per 5 darbo dienas, ir pan.).

- Valstybinėje darbo inspekcijoje sukurta inspektavimo sistema įtvirtinti ūkio subjektų tikrinimą: 1. *pagal prioritetus* - ekonominės veiklos sektorius (9 sektoriai); ūkio subjektų dydį (3 grupės); traumatizmo ir profesinio sergamumo lygį (6 kategorijos); darbuotojų darbo stažą ūkio subjekte (2 grupės); ūkio subjekto socialinį aktyvumą (3 grupės) (šiuo atveju numatant ne dažnesnį, kaip kas penkeri metai tikrinimą, jei kolektyve yra sudaryta kolektyvinė sutartis ir jei ūkio subjektas priklauso asocijuotai darbdavių organizacijai); 2. *pagal kriterijus* - nelegalaus darbo apraiškas (4 grupės); rizikos veiksnius (14 veiksnių); darbo garantijų užtikrinimas (3 grupės); profesijas (8 grupės); darbo sąlygų kenksmingumą (5 kategorijos); darbuotojų saugos ir sveikatos ūkio subjekte valdymą (7 lygiai). Pažymėtina, kad Darbo inspekcijoje taip pat sukurta ir vedama inspektorių darbo laiko apskaita pagal kiekvieną funkciją (67-ioms funkcijoms);

- Valstybinė ne maisto produktų inspekcija nurodo 2010 metais tobulinusi rizikos vertinimu paremto rinkos priežiūros planavimo sistemą: pagal parengtas metodikas, atlikus produktų grupių lyginamąjį rizikos vertinimą ir nustačius prioritetus, sudaromi metų patikrinimų planai pagal produktų grupes ir paslaugų sritis, o įvertinus verslo subjektų riziką, sudaromi mėnesio patikrinimų planai teritoriniuose padaliniuose. Tikrinamų produktų (gaminių grupių ir paslaugų sričių) rizika nustatoma atsižvelgiant į praėjusį laikotarpį nustatytą pavojingų produktų skaičių, nelaimingų atsitikimų, susijusių su pavojingu produktu, skaičių, planinių patikrinimų metu nustatytą pažeidimų skaičių, gautų vartotojų skundų skaičių. Padalinių vadovai sudarydami ir tvirtindami einamojo mėnesio patikrinimų planus privalo vadovautis metiniais ir ketvirtiniais planais bei padalinio darbuotojų atliktu kasmetiniu verslo subjektų vertinimu ir jų suskirstymu į atitinkamas rizikos grupes. Subjektai į rizikos grupes skirstomi pagal šiuos vertinimo kriterijus: prekybos rūšis (didmeninė, mažmeninė); ankstesnių patikrinimų duomenys; vartotojų skundų skaičius per vienus metus. Padidintos rizikos grupei (III gr.) priklausantys subjektai tikrinami ne mažiau kaip du arba tris kartus per metus, vidutinės rizikos grupei (II gr.) priklausantys subjektai – vieną kartą per metus, o mažos rizikos grupei (I gr.) priklausantys subjektai – vieną kartą per dvejus metus. Subjekto vertinimas pagal kriterijus ir priskyrimas rizikos grupei atliekamas vieną kartą į metus, o, jeigu reikia, ir dažniau;

- Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba priežiūrą maisto, pašarų, gyvūnų gerovės, sveikatingumo pasienio veterinarinės kontrolės, veterinarinių vaistų kontrolės srityse nuo 2006 m. atlieka vadovaudamasi įdiegtu tarptautiniu standartu ISO/IEC 17020:2004 „Bendrieji įvairių tipų kontrolės įstaigų veikimo kriterijai“: yra centralizuotai parengtos visų kontrolės sektorių kokybės sistemos programos ir darbo instrukcijos (200), kuriose aprašytos unifikotos kontrolės procedūros, kurias vienodai turi taikyti pareigūnai, atliekantys ūkio subjektų patikrinimus. Priežiūra vykdoma pagal rizikos analizės metodą, kurį sudaro rizikos vertinimas, rizikos valdymas ir informavimas apie riziką. Tarnyba maisto tvarkymo įmones yra suskirsčiusi į 3 rizikos grupes: padidintos, vidutinės ir mažos rizikos grupės. Skirstant įmones į rizikos grupes, buvo atsižvelgiama į tvarkomo maisto produktų grupę, maisto tvarkymo veiklos rūšį, maisto tvarkymo veiklos apimtį, rizikos veiksnių analizės ir svarbiųjų valdymo taškų sistemos principais pagrįstos savikontrolės būklę, įskaitant Geros higienos praktikos taisyklių taikymą. Įgyvendinant Viešojo administravimo įstatymo ir Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. Nutarimu Nr.511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ patvirtinto Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašo nuostatas, Tarnyba pakeitė kontrolės tvarką reglamentuojančias, atitinkamais VMVT direktoriaus įsakymais patvirtintas kokybės sistemos programas ir darbo instrukcijas. Pakeista ūkio subjektų suskirstymo į rizikos grupes metodika ir atitinkamai

adaptuota „šviesoforo“ principu veikianti valstybinės kontrolės planavimo ir vykdymo sistema, tai leido sumažinti planinių ūkio subjektų patikrinimų skaičių.

Kita vertus, atskiri praktikos atvejai rodo, kad įdiegtos pažangios rizikos vertinimo sistemos ne visuomet išnaudojamos (pvz., Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba patikrinusi maisto gaminių kokybę ir nustačiusi, kad apie 50 proc. gaminių sudėtis neatitinka ženklinimo, nesikoncentravo į nustatytų pažeidėjų įtraukimą į padidintos rizikos grupes ir pakartotinį būtent šių subjektų patikrinimą, tačiau nustatė papildomus reikalavimus visiems rinkoje veikiantiems ir abejonių sukėlusį ženklinimą naudojantiems subjektams, tarp jų ir tiems, kurių veikloje pirminio tikrinimo metu pažeidimų nebuvo nustatyta).

Tobulintini aspektai:

1. Priežiūros institucijos skatintinos keistis rizikos vertinimu paremtų priežiūros modelių taikymo „gerosios praktikos“ pavyzdžiais ir atitinkamomis žiniomis.
2. Rizikos valdymas turi būti vykdomas remiantis tiek ūkinių veiklų pobūdžio rizikingumo vertinimu, tiek ūkio subjektų grupavimo į rizikingumo klases, tiek kitais kriterijais paremtais rizikos vertinimo modeliais.

3.12. PRIEŽIŪROS INSTITUCIJŲ SKAIČIAUS MAŽĖJIMAS

Situacija: Siekis mažinti Priežiūros institucijų skaičių išplaukia iš Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių apraše, patvirtintame Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 511, įvardintų priežiūros funkcijų optimizavimo tikslo ir uždavinių: mažinti ūkio subjektams, institucijoms administracinę naštą, tenkančią atliekant priežiūros funkcijas; efektyviau naudoti ribotus finansinius ir žmogiškuosius išteklius rizikai valdyti – rinkoms prižiūrėti ir verslui kontroliuoti; mažinti Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų valdytojų (aprašo 5 p.).

Nuo 2010 metų pradžios yra įvykę šie reorganizaciniai pokyčiai, kurie sąlygojo Priežiūros institucijų skaičiaus mažėjimą:

Įvykę jungimai:

DATA	REORGANIZUOTOS (PANAIKINTOS) INSTITUCIJOS	LIKO VEIKTI
2010-01-01	1) Jūrinių tyrimų centras 2) Valstybinė aplinkos apsaugos inspekcija 3) Aplinkos apsaugos agentūra	Aplinkos apsaugos agentūra
Teisinis pagrindas - http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=350777&p_query=&p_tr2=		
2010-01-01	1) Miško genetinių išteklių, sėklų ir sodmenų tarnyba 2) Miško sanitarinės apsaugos tarnyba 3) Valstybinė miškotvarkos tarnyba	Valstybinė miškų tarnyba
Teisinis pagrindas - http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=350776&p_query=&p_tr2=		
2010-07-01	1) Valstybinis augalų veislių tyrimo centras 2) Valstybinė augalų apsaugos tarnyba 3) Valstybinė sėklų ir grūdų tarnyba	Valstybinė augalininkystės tarnyba
Teisinis pagrindas - http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=370303		
2010-07-01	1) Lietuvos saugios laivybos administracija 2) Valstybinė vidaus vandenų laivybos inspekcija	Lietuvos saugios laivybos administracija

Teisinis pagrindas - http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc l?p id=377135		
2011-04-01	1) Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba 2) Narkotikų kontrolės departamentas	Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas
Teisinis pagrindas - http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc l?p id=393607&p query=&p tr2=		

Planuojami jungimai:

Planuojama sprendimo priėmimo data	REORGANIZUOJAMOS (NAIKINAMOS) INSTITUCIJOS	LIKS VEIKTI
2011 m. kovas (Seime pritarta įstatymų projektams po pateikimo)	1) Ryšių reguliavimo tarnyba 2) Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija 3) Valstybinė energetikos inspekcija	Infrastruktūrų reguliavimo tarnyba
Teisinis pagrindas – http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc l?p id=371187&p query=&p tr2= , http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc l?p id=393198&p query=&p tr2=		
2011 m. birželis (įstatymo projekto pateikimas Seime)	1) Lietuvos bankas 2) Vertybinių popierių komisija 3) Draudimo priežiūros komisija	Lietuvos bankas
Teisinis pagrindas – http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc l?p id=373138&p query=&p tr2= , http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc l?p id=393198&p query=&p tr2=		
2011 m. birželis (įstatymo projekto pateikimas Seime)	1) Metrologijos tarnyba, 2) Metrologijos inspekcija, 3) Valstybinė ne maisto produktų priežiūros inspekcija	Valstybinė ne maisto produktų priežiūros inspekcija
Teisinis pagrindas - http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc l?p id=393198&p query=&p tr2=		
2011 m., Sveikatos apsaugos ministro įsakymas	1) Valstybinė medicininio audito inspekcija 2) Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba	Valstybinė sveikatos priežiūros kokybės tarnyba (preliminarus pavadinimas)

Teisingumo ministras

Remigijus Šimašius

Ūkio ministras

Rimantas Žylius